

RESUMO

Neste artigo preséntase un concello vivo aínda que envellecido. Un concello que renace co parque industrial e que se ten desvantaxes tamén ten oportunidades que hai que aprender a valorar.

O Corgo é un concello que demograficamente non escapa á historia xeral de Galicia. Cunha incipiente industrialización favorecida pola súa localización e un agro cada vez máis debilitado sen posibilidade de substitución xeracional.

Ten unha historia interesante e ten tamén moita historia por contar.

PALABRAS CLAVE

Condado de Flammosos, relevo, comarca, parroquia, poboación, sectores económicos.

1 INTRODUCCIÓN

No noroeste da Península Ibérica atópase a comunidade autónoma de Galicia (29.574,4 km²) e no norleste desta comunidade localízase a provincia de Lugo (9.856,1 km²) que representa o 33,32% do país galego, converténdose na primeira provincia do territorio autónomo por extensión.

O territorio provincial lucense divídese á súa vez en 13 comarcas, das que forman parte: Ancares, Chantada, A Fonsagrada, A Mariña Central, A Mariña Occidental, A Mariña Oriental, Meira, Quiroga, Sarria, Terra Chá, Terra de Lemos, A Ulloa e a comarca homónima, Lugo. A Terra Chá é a

Fouz Bacariza, Laura

laurafouz@hotmail.com

Licenciada en Xeografía pola USC

A meus pais, José Manuel e Elena,

que me apoian incondicionalmente.

A miña irmá, Lucía, por escoitar sempre o que lle teño que dicir.

Ao meu mozo, Pablo, polo apoio técnico.

A Mario Outeiro, por brindarme esta oportunidade.

que máis territorio provincial ocupa (18,49%), seguida pola comarca de Lugo (13,82%), e no último posto atoparíase Meira (3,16%).

Dentro da demarcación comarcal de Lugo están emprazados 8 municipios (O Corgo, Castroverde, Guntín, Portomarín, Friol, Rábade, Outeiro de Rei e Lugo) que representan o 35,19% de poboación por comarcas na provincia, acadando sobradamente o primeiro posto por número de habitantes (125.017), se ben non se debe esquecer que dentro deste territorio está tamén contabilizada a cidade de Lugo (96.678 habitantes). Se non se ten en conta este dato dentro da comarca, a diferenza é ben significativa, contando tan só 28.339 habitantes e pasando a ocupar o 7,9% da poboación comarcal, moi semellante ao resto das comarcas da provincia.

Ao sur da cidade de Lugo, e limitando xeograficamente con Baralla, Castroverde, Guntín, Láncara, O Páramo e a propia capital provincial, atópase o concello do Corgo (11,54% da superficie comarcal), un dos 315 existentes na Galicia do ano 2010. A capital municipal atópase na parroquia de San Xoán do Corgo, centro do municipio.

Segundo os datos do IGE (Instituto Galego de Estatística), conta cunha superficie aproximada de 158 km² e unha poboación no censo do 2009 de 3.993 habitantes.

Posúe unha densidade de 25,4 hab/km², unha cifra escasa, se se ten en conta que Galicia ten de media 93,78 hab/km². Ao mesmo tempo podemos comparar este dato co dos concellos da contorna, exceptuando, claro está, Lugo (293,14 hab/km²), pódese observar que a realidade é semellante: Baralla (21,21 hab/km²), Castroverde (17,57 hab/km²), Guntín (20,21 hab/km²), Láncara (24,58 hab/km²) e O Páramo (22,54 hab/km²).

A evolución demográfica que vén experimentando O Corgo ao longo do século XX é compartida pola gran maioría dos concellos da Galicia interior. Ata a década dos 50 presenta un crecemento demográfico progresivo, e ao comezar a segunda parte da centuria comeza a sufrir un paulatino descenso que se vai manter ata a actualidade.

A estrutura agraria do municipio coñece unha situación moi similar á do conxunto rural de Galicia. Á atomización da propiedade da terra, característica das zonas de minifundio, hai que engadir o escaso grao de comercialización dos produtos agrícolas e o envellecemento progresivo da poboación ocupada nas tarefas do campo.

Realmente o concello do Corgo nunca foi industrial, pero os enfoques actuais encamiñanse cara o aproveitamento das vías de comunicación coa implantación dun polígono que trate tamén de estimular este sector durmido.

Fálase de terciarización da economía para facer referencia ao fenómeno de transferencia de man de obra dende a agricultura ata o sector servizos. No concello do Corgo atopamos case a metade da poboación activa empregada no terciario.

2 CONTEXTO HISTÓRICO

A existencia de asentamentos castrexos como Castrillón, A Croa ou A Eirexe proba a antigüidade deste municipio. Na Idade Antiga, boa parte das parroquias que hoxe conforman o municipio do Corgo, pertenceron ao *Condado de Flammosos*, que comprendía todo o concello do Corgo e parte do que hoxe son os concellos de Lugo, Castroverde, Baralla... A partir dun concilio organizado en Lugo no ano 569, P. Ferrando informa que este condado "se extendía por el S., desde la confluencia del Neira en el Miño hasta la de Llebrón en el mismo; seguía después la margen izquierda del citado Miño; al N. estaba limitado por el Monte Cubeiro y al E. llegaba hasta Pena Rubia. Es sus términos se incluían las parroquias o lugares que llevan los nombres de Manán de Arriba y de Abajo, Cabreiro, Aday, Vilariño, Castroverde y otras poblaciones de menor importancia".

Durante o Antigo Réxime, a maior parte do Corgo estivo dividida en dúas xurisdiccións, a de Adai e a de Manán de Arriba. O dominio da primeira, á que pertencían unha vila e 29 freguesías, estaba repartido entre varios señores: o Conde de Lemos, o bispo de Lugo, os Cabaleiros da encomenda de Portomarín, os monxes do Mosteiro de Meira, o marqués de Castelar e os Neiras e Pallines; na de Manán de Arriba exercía o señorío a encomenda de Portomarín coa participación do convento de dominicas de Lugo.

Aínda que no ano 1812 se constituíu por primeira vez o concello de Adai, ao abeiro do primeiro período municipalista que permitiu a Constitución de 1812, non foi ata unha década despois cando se creou a nova provincia de Lugo e cando o concello

de Adai se adscribiu a ela. As parroquias que formaban parte de Adai eran: Piñeiro, Chamoso (S. Bartolomeu), Arxemil, Adai, Queizán, Laxosa, Cabreiros, Chamoso (Sto. André), Pedrafita, Bergazo, Campelo, Fonteita, Paradela, Manán (San Cosme) e Manán (Sta. María), Chamoso (S. Cristovo), O Corgo, Franqueán, Folgosa (Sto. Estevo), Farnadeiros (S. Pedro) e Farnadeiros (S. Estevo), Anseán, Marei, Gomeán, Lapío, Maceda, Abragán, Camposo, Cela e Escoureda.

En Outubro de 1840, publicado no BOPLU número 88 do 18 do mesmo mes, a Xunta de Goberno provisoria da provincia de Lugo determina por vez primeira a figura do concello do Corgo que subsume ao de Adai. Finalmente, a finais de Febreiro de 1845 estableceuse o concello do Corgo tal e como hoxe é.

3 SITUACIÓN E CARACTERÍSTICAS XEOGRÁFICAS

O concello do Corgo localízase ao leste de Galicia e no centro da provincia de Lugo, da que administrativamente forma parte. Limita ao norte cos municipios de Lugo e Castroverde, ao sur cos de Láncara e O Páramo, ao leste cos de Castroverde e Baralla e ao oeste cos de Guntín e Lugo.

Ten unha extensión aproximada de 158 km² e unha poboación de 3.993 habitantes (censo 2009) que se reparten entre as súas 38 parroquias.

A súa capital municipal é O Corgo, que se atopa situada a unha altitude de 456 metros sobre o nivel do mar, distando 15 km da capital provincial. As súas coordenadas xeográficas son:

Latitude → 42° 56' 2" N

Lonxitude → 7° 25' 5" O

As coordenadas UTM (*Universal Transversa Mercator*) que dividen a Terra en 60 zonas ou fusos, e 20 bandas cada unha, localizando a Galicia no 29 T, son para o concello do Corgo: X: 619.649,20 e Y: 4.762.83,69

3.1 RELEVO E LITOLOXÍA

O Corgo atópase dentro do Macizo Hespérico, onde se localizan os materiais máis antigos da Península Ibérica.

O relevo correspóndese cunha extensa superficie de erosión e penechaira. O termo esténdese ao longo da vertente esquerda do río Miño, de xeito que os seus afluentes (Neira, Chamoso, Tórdea) bañan a superficie de todo o municipio.

A súa altitude presenta un suave ascenso de oeste a leste, dende cotas non superiores aos 400 metros, nas parroquias occidentais, e ata os 700 metros aproximadamente, nas orientais, que é onde se atopa o conxunto de montes de Pena da Cruz (783 m), Uceira (754 m), Pena Aguda (722 m) e Castro da Croa (653 m), todos eles no límite con Castroverde e Baralla.

O nivel máis elevado da superficie de erosión, situado nas parroquias orientais, correspóndese con rochas plutónicas hercinianas (granodiorita) e sedimentos do pliocuaternario que repousan horizontais, formados por depósitos continentais avermellados e litoloxicamente moi heteroxéneos. Estes depósitos localízanse en terreos baixos, nos que alternan arxilas areosas avermelladas, algo micáceas e ás veces feldespáticas, con gravas e areas.

As parroquias máis meridionais caracterízanse litoloxicamente pola serie de Vilalba, constituída por unha potente e

monótona secuencia de micaxistos e gneis pelíticos con granates. Estes materiais están recubertos, nalgún caso, por depósitos aluviais do cuaternario, que se atopan principalmente nas beiras dos ríos, formados por limos e arxilas. Tamén destaca entre eles a presenza do plutón de granito herciniano; son relevos con tendencia á horizontalidade pola erosión sufrida.

3.2 CLIMA

O clima do municipio, aínda que conserva as características básicas do tipo oceánico (Csb “*temperado húmido con verán seco*” segundo a clasificación de Köppen) adquire matices de continentalidade debido, non tanto á altitude, senón ao feito de que as montañas periféricas (Dorsal Galega) obstaculizan a chegada de influencias mariñas.

A continentalización déixase ver nas precipitacións, ao redor dos 1.000 mm anuais, semellantes ás que se dan en boa parte do litoral galego, que se rexistran en cantidades máis elevadas nas estacións máis frescas, padecendo un déficit hídrico durante os meses estivais.

A elevada oscilación térmica (11,7°C) permite caracterizar un clima de invernos fríos e veráns frescos. Os meses estivais non son moi quentes (16-20°C) e os invernos son bastante rigorosos (2°C-6°C), con frecuentes xeadas, que poden prolongarse entre seis e dez meses.

3.3 HIDROGRAFÍA

A rede fluvial do concello organízase ao redor dunha ampla serie de ríos e regos. Destacan o Chamoso, o Tórdea, o Neira e o Romeán.

O primeiro baña todo o sector setentrional do municipio para desembocar na vertente esquerda do Miño. Esta arteria ten unha dirección nordeste sudoeste e está alimentada por varios regos secundarios (Carballiño, Muíño, Couto...).

O río Tórdea rega a parte oriental do concello e segue unha dirección nordeste sudoeste que o leva ao Neira. Nútrese de regatos secundarios como o Mazandán (que drena o sector central do municipio), o Pombo, o Pontixo, o Miranda, o Uriz ou o Campa que nacen nos montes circundantes.

O río Romeán, afluente do Chamoso, rega a zona nordeste do concello e serve como límite natural co municipio de Castroverde.

Estas arterias discorren sobre materiais brandos erosionables dando lugar a vales anchos de formas suaves ao longo de todo o seu percorrido.

3.4 VEXETACIÓN

O mato arbustivo esténdese por todo o concello, alternando coas superficies destinadas a cultivos, prados e mato herbáceo.

A vexetación clímax está constituída polo carballo (*Quercus Robur*) e polo castiñeiro (*Castanea Sativa*), localizándose ao longo dos cursos fluviais e alternando coas praderías. Actualmente atópase en regresión.

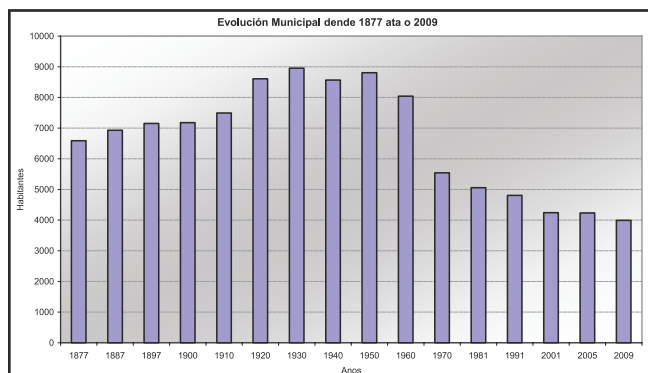
Acadan hoxendía meirande importancia as especies alóctonas como o piñeiro marítimo (*Pinus Pinaster*), o insigne (*Pinus Radiata*) e o eucalipto (*Eucalyptus Globulus*) que ocupan amplas superficies no límite oriental e en espazos do interior.

Nas zonas onde o relevo é máis elevado o espacio forestal aparece sen árbores.

4 SOCIEDADE E POBOACIÓN

A poboación do Corgo veu medrando lentamente ao longo dos primeiros cincuenta anos do século pasado, se ben hai que destacar, un pequeno retroceso na década dos 40. Mais a partir de 1950 a diminución seguiu un ritmo desigual, primeiro lento por mor da Guerra Civil e da posguerra, e moi brusco nos anos 70, a causa da forte crise económica. Dende entón, a perda de efectivos foi continua ata a actualidade, 4.049 habitantes menos dende os anos 60 (8.042 habitantes) ata o 2009 (3.993 habitantes).

Tendo en conta os datos do IGE para o

Datos: INE

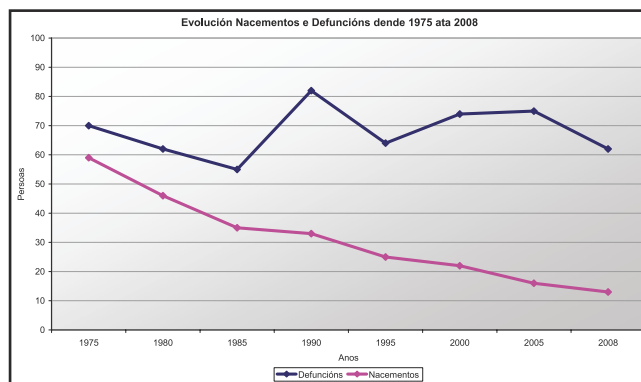
ano 2009, vese que o declive demográfico orixinou un forte envellecemento da poboación, característica do municipio, como se pon de manifesto no índice de vellez, que estima que por cada 100 menores de 15 anos hai 480 persoas de máis de 65 anos. Tamén se pode ver este forte envellecemento nas taxas de poboación por grupos de idade, o 6,7% da poboación do concello é menor de 15 anos, o 60,63% sitúase entre os 16 e os 64 anos fronte ao 32,58% de poboación de 65 ou máis idade.

O concello conta cunha densidade de 25,27 hab/km², moi inferior á provincial (36,03 hab/km²) e á xeral autonómica (94,54 hab/km²). Estes habitantes distribúense de forma desigual por todo o municipio, en 38 parroquias e 176 entidades de poboación. Cada aldea ten de media 30 habitantes. As meirandes aglomeracións preséntanse ao longo da estrada nacional e comarcal e nos sectores máis aptos topográficamente.

4.1 DINÁMICA DEMOGRÁFICA

O saldo vexetativo (diferenza entre nacementos e defuncións) mostra a importancia do envellecemento da poboación, -49, según datos do IGE para o ano 2008, é dicir, que morren 49 persoas máis das que nacen, que O Corgo perde poboación. No entanto, pódese dicir que perde menos poboación da que perdía no ano 2000 (-52), aínda que son cifras semellantes.

Como se ve na gráfica anterior ata os anos 80 tanto a natalidade como a mortalidade descendían, sendo xa significativamente inferior a natalidade. A partir de aquí seguen traxectorias diferentes: a natalidade segue descendendo sen pausa e a mortalidade, sofre un forte crecemento ata os 90 para logo descender no 95 e comezar a medrar de novo. Dende o ano 2005 apréciase unha tendencia descendente na mortalidade do concello.

Datos: IGE

En relación aos nacementos para o ano 2008, O Corgo representa o 0,59 % dos nacementos que teñen lugar na provincia de Lugo, so superado por Friol (0,77%), Outeiro de Rei (1,18 %) e Lugo (41,69%) dentro da mesma comarca. Débese ter en conta a baixa taxa de natalidade bruta e a idade media á maternidade, 3,4^o/₁₀₀ e 32,5 anos respectivamente para o 2007 (datos do IGE).

No tocante ás defuncións, os datos son superiores, hai que ter en conta o elevado número de persoas maiores de 65 anos dentro do concello (1.301). Para o 2008 o municipio representa o 1,29% de defuncións do total provincial e o 5% da comarca, superado por Friol (5,08%), Outeiro de Rei (6,62%) e Lugo (70,19%). Por sexo, morren máis homes que mulleres, pois o 51,61% dos mortos son varóns, según datos do IGE para o 2008, esto mesmo xa viña ocorrendo dende comezos deste novo milenio (59,09% varóns mortos por cada 100 defuncións para o ano 2000 según o IGE).

4.2 ESTRUTURA POR IDADE E POR SEXO

En canto á idade, e tendo sempre en conta os últimos datos dispoñibles do IGE (2009), pouco máis do 60% da poboación atópase entre os 16 e 64 anos. O seguinte grupo de idade máis numeroso correspóndese coas persoas de 65 anos ou máis, que acadan case o 33% da poboación total. Ao igual que na maioría dos concellos galegos, e tamén a nivel nacional, o conxunto minoritario fórmano a poboación de 0 a 15 anos (7%), este dato, está a revelar, o pouco peso que esta colectividade ten no concello, augurando un futuro incerto e despoadado.

Por grupos de idade, sublíñanse dous datos; dunha banda, o predominio de

homes ata os 64 anos (54,04%), e pola outra, o predomínio das mulleres dos 65 en diante (56,72%), estes datos deixan ver que nacen máis homes que mulleres e que a mortalidade é máis severa co sexo masculino.

A taxa de masculinidade (nº de homes en relación ao nº de mulleres) para o ano 2009 segundo o IGE, ofrece un dato moi equi-librado, pois por cada 100 homes, hai 102 mulleres no concello do Corgo (102,17%).

4.3 SALDO MIGRATORIO

A poboación actual está condicionada polo proceso de emigración das décadas precedentes. Continúa aínda hoxe este fenómeno pero máis atenuado. O destino dos emigrantes foi variado, se ben o máis frecuente eran os países latinoamericanos e con posterioridade, os centroeuropeos, na actualidade os principais centros receptores son as cidades galegas, que recollen a poboación do medio rural.

No ano 2000, dacordo con IGE, o 0,10% da poboación que emigrou en Galicia (62.632 persoas), pertencía ao concello do Corgo (representa o 0,96% da provincia). Desta, o 87,5% (56 persoas) emigrou a nivel interno e o 12,5% restante (8 persoas), a nivel externo. Destácase dentro destes datos, que arredor do 80% se move dentro da mesma comarca. A nivel externo, o 100% da poboación que saiu de Galicia fíxoo a outra comunidade española. Neste caso, as migracións de carácter internacional non teñen lugar.

O dato máis recente co que se conta é o do 2008, nel chama especialmente a atención o incremento significativo do número de persoas que migran (0,12%, 44 persoas máis). Pero en xeral os rasgos son os

mesmos; predomina o destino intracomarcal (84,26%), ademais hai que dicir que tivo lugar unha migración ao estranxeiro, o cal non ten maior importancia por tratarse dun caso illado. Pódese dicir que as causas do incremento de movemento de poboación son, en xeral, de tipo económico.

Según datos do IGE para o 2009, o 1,35% da poboación residente no concello son estranxeiros (54 persoas, 33 homes e 21 mulleres).

4.4 POBOACIÓN PARROQUIAL

Para elaborar a táboa que vén de seguido, escolléronse dous períodos de tempo moi concretos, o ano de cambio de milenio e os datos referidos ao último padrón de poboación (1/01/09). Neste caso os datos que aparecen recollidos na táboa pertencen ao INE (Instituto Nacional de Estadística), comprobarase que con respecto aos datos do IGE faltan 252 persoas para o ano 2009. Nesta táboa débese salientar de entrada a diminución de poboación en apenas 9 anos co seu conseguinte descenso na densidade.

As 5 parroquias máis grandes, en termos de poboación, no ano 2000 son (de maior a menor): Laxosa (368 hab.), O Corgo (263 hab.), Fonteita (230 hab.), Marei (221 hab.) e Gomeán (211 hab.). Entre estas 5 parroquias aglutinaban o 31,86 % da poboación corguesa e o 19,79% do territorio (31,2 km²). As parroquias menos poboadas non superan os 60 habitantes, son (de menor a maior): San Bartolomeu de Chamoso (23 hab.), Sta. María Madanela de Manán (30 hab.), Quinte (34 hab.), Camposo (54 hab.) e Maceda (57 hab.), supoñendo tan só o 4,87% da poboación do concello, ocupando 13,9 km² de extensión (o 8,81%). Unha das causas

polas que se pode ver afectado o número de habitantes podería ser a extensión, como desvelan os datos, son as parroquias máis poboadas as que máis superficie comprenden, a excepción de Cerceda, que é a parroquia máis grande do termo municipal (8,1 km²).

Fixándose nos datos para ano 2009 e facendo a mesma observación que para o ano 2000, destacaránse como parroquias máis poboadas (de maior a menor): Laxosa (335 hab.), San Xoán do Corgo (271 hab.), Fonteita (225 hab.), Marei (205 hab.) e Gomeán (198 hab.), que representarían o 32,98% da poboación total nese ano, un punto máis que para o ano 2000, e ocuparían o mesmo espacio, posto que as 5 parroquias máis poboadas seguen a ser as mesmas que as do período anterior, e na mesma posición. As cinco parroquias menos poboadas son (de menor a maior): San Bartolomeu de Chamoso e Quinte (26 hab.), Sta. María Madanela de Manán (38 hab.), Cabreiros (41 hab.) e Maceda (46 hab.). Representan o 4,73% da poboación, algo menos que no ano 2000, e en superficie, exténdense por algo máis de 13 km² (13,5 km²), moi semellante ao 2000. No entanto débese ter en conta que para esta data, entrou na lista de parroquias menos poboadas Cabreiros, e abandonouna Camposo (49 hab.), que sería a sexta parroquia con menos habitantes.

En liñas xerais, o 81,58% das entidades territoriais do concello do Corgo perden poboación dende o ano 2000 (31 parroquias), fronte ao 18,42% que non perden poboación ou que incluso gañan habitantes. As parroquias que perden poboación, pódense dividir en tres grupos:

- As que perden 20 ou máis de 20 habitantes: Adai, Cabreiros, Santo André de Chamoso, Escoureda, San

TÁBOA COMPARATIVA DE DATOS DE POBOACIÓN POR PARROQUIAS

PARROQUIAS	EXTENSIÓN*	2000		2009	
		POB.	DEN.**	POB.	DEN.**
ABRAGÁN (S. Bartolomeu)	2,5	68	27,20	64	25,60
ADAI (Santiago)	4,3	110	25,58	82	19,07
ALTO (Santalla)	5,6	135	24,11	123	21,96
ANSEÁN (Sta. Catarina)	5,5	90	16,36	81	14,73
ARXEMIL (S. Pedro)	2,5	90	36,00	84	33,60
BERGAZO (S. Fiz)	3,1	62	20,00	57	18,39
CABREIROS (Sta. Mariña)	2,1	65	30,95	41	19,52
CAMPELO (S. Xulián)	2,5	66	26,40	50	20,00
CAMPOSO (Santiago)	2,5	54	21,60	49	19,60
CASTRILLÓN (San Salvador)	4,3	79	18,37	67	15,58
CELA (S. Xoán)	3,7	116	31,35	112	30,27
CERCEDA (S. Pedro)	8,1	102	12,59	107	13,21
CHAMOSO (Sto. André)	4,3	126	29,30	104	24,19
CHAMOSO (S. Bartolomeu)	2,5	23	9,20	26	10,40
CHAMOSO (S. Cristovo)	2,5	149	59,60	180	72,00
CORGO, O (S. Xoán)	7,5	263	35,07	271	36,13
ESCOUREDA (Sta. María Madanela)	3,1	136	43,87	114	36,77
FARNADEIROS (Sto. Estevo)	3,7	64	17,30	61	16,49
FARNADEIROS (S. Pedro)	3,7	136	36,76	123	33,24
FOLGOSA (S. Estevo)	3,1	66	21,29	55	17,74
FOLGOSA (S. Martiño)	5	140	28,00	120	24,00
FONTEITA (Santiago)	7,5	230	30,67	225	30,00
FRANQUEÁN (Sta. María)	5,6	101	18,04	93	16,61
GOMEÁN (Santiago)	4,3	211	49,07	198	46,05
LAPIÓ (S. Miguel)	3,1	72	23,23	72	23,23
LAXOSA (Santiago)	5	368	73,60	335	67,00
MACEDA (S. Pedro)	4,3	57	13,26	46	10,70
MANÁN (S. Cosme)	3,1	61	19,68	60	19,35
MANÁN (Sta. María Madanela)	2,1	30	14,29	38	18,10
MAREI (Sta. María)	6,9	221	32,03	205	29,71
PARADELA (S. Pedro Fiz)	5	66	13,20	62	12,40
PEDRAFITA (S. Miguel)	3	80	26,67	69	23,00
PIÑEIRO (Sta. María)	4,5	71	15,78	67	14,89
QUIEIZÁN (Sta. María)	6,2	105	16,94	77	12,42
QUINTE (Sta. Eulalia)	2,5	34	13,60	26	10,40
SABAREI (Sta. María Madanela)	5	73	14,60	69	13,80
SEGOVIA (S. Xoán)	3,7	68	18,38	68	18,38
VILACHÁ (S. Xiao)	3,7	70	18,92	60	16,22
TOTAL MUNICIPIO	157,6	4058	25,75	3741	23,74

*Expresada en km²**Densidade Expresada en hab/km²

Datos: INE (Instituto Nacional de Estadística)

Martiño de Folgosa, Laxosa e Queizán.

- As que perden entre 10 e 20 habitantes: Alto, Campelo, Castrillón, San Pedro de Farnadeiros, Santo Estevo de Folgosa, Gomeán, Maceda, Marei, Pedrafita e Vilachá.
- As que perden menos de 10 habitantes: Abragán, Anseán, Arxemil, Bergazo, Camposo, Cela, Santo Estevo de Farnadeiros, Fonteita, Franqueán, San Cosme de Manán, Paradela, Piñeiro, Quinte e Sabarei.

Dentro das parroquias que gañan poboación, fanse dous grupos:

- As que non perden habitantes: Lapío e Segovia.
- As que gañan poboación: Cerceda, San Bartolomeu de Chamoso, San Cristovo de Chamoso, O Corgo, e Sta. María Madanela de Manán.

5 INDICADORES SOCIOECONÓMICOS DO TERRITORIO

O concello do Corgo sufriu notables cambios durante o último terzo do século XX. A comezos dos 80 case un 75% da poboación activa se adicaba a actividades agrícolas e en 2001 tan só o 32,9%. Este descenso viuse motivado polo incremento de poboación activa no sector servizos, case un 47%. Haberá que esperar ata mediados deste ano 2010 para poder comparar estes datos cos do novo censo agrario. Un dos factores que favoreceu este desenvolvemento, a parte do retroceso xeral que sufriu o agro galego, é a estrada N-VI e a Autovía do Noroeste (A6) que atravesan o concello, promovendo a hostalería, os transportes e o comercio en xeral.

5.1 TAXA DE ACTIVIDADE

Como se pode ver na táboa de datos, aínda é importante a porcentaxe de poboación que se adica aos labores do campo (32,9%), dos cales o 62,82% son homes; non obstante, a poboación adicada as tarefas do sector terciario, destaca amplamente acadando o 46,80% (o 54,76% son homes, pero os datos están moi igualados co número de mulleres que se adican ao terciario). A industria e a construción, ambas dentro do secundario, representan o 20,23% do total de poboación activa (7,65 % para a construción e 12,58% para industria), nas que é importante sinalar a predominancia masculina (88,15%).

CENSO 2001. OCUPADOS POR SECTORES			
	Total	Homes	Mulleres
Agricultura	495	311	184
Pesca	0	0	0
Industria	189	158	31
Construcción	115	110	5
Servizos	703	385	318
	1502	964	538

Datos: IGE

A nivel xeral, a taxa de actividade supera o 40% e o paro non é moi elevado (10,9%). Por sexos, están bastante desnivelados os datos, mentres o 55,7% da poboación masculina se atopa traballando, só o fai o 30,6% das mulleres (Censo de Actividade do 2001).

5.2 SECTOR PRIMARIO

De acordo cos datos do IGE do censo agrario do 1999, nas actividades agropecuarias ten un maior peso a agricultura, xa que o espazo cultivado da superficie total (11.091 ha) ocupa un 38%, mentres que só un 14,5% está destinado a pasteiros. As especies forestais abranguen un 35% e o 12,5% restante, posúe matogueiras.

A propiedade privada nas explotacións agrícolas consume unha extensión superior ao 90%, e o 10% que resta, repártese entre o réxime de posesión de arrendamento (4,64%) e outros réximes de tenza (1,46%). A aparcería non ten lugar neste municipio. Arredor do 75% das explotacións con superficie agraria teñen menos de 5 Ha, mentres que as comprendidas entre 5 e 10 Ha non superan o 20%. Esta excesiva fragmentación da propiedade dificulta o desenvolvemento económico das explotacións.

	2001/2002		2008	
	Nº Explotacións	Nº Bovinos	Nº Explotacións	Nº Bovinos
Galicia	63.414	939.848	49.355	949.436
Lugo Provincia	20.897	432.188	17.223	448.936
Lugo Comarca	3.320	82.127	2.790	81.531
Castroverde	397	10.158	349	10.614
Friol	645	15.972	574	17.479
Guntín	463	13.483	375	12.848
Lugo	830	18.711	685	18.704
O Corgo	422	9.587	368	9.084
Outeiro de Rei	334	6.034	263	5.480
Portomarín	220	8.068	169	7.221
Rábade	9	114	7	101

Datos: IGE

Como O Corgo é un municipio cunha morfoloxía que tende á horizontalidade, a súa agricultura está bastante mecanizada: 828 tractores, 598 motocultores e 4 recolledoras de cereais entre outros (censo agrario 2001).

Ademais dos cultivos forraxeiros e prados artificiais que sobrancean en superficie, abundan especialmente os cereais (centeo, trigo e millo), e tamén se cultivan patacas e hortalizas destinadas ao consumo familiar.

Como se pode ver na táboa, Galicia conta na actualidade 49.355 explotacións gandeiras, das cales, a provincia lucense representa o 34,89%. Dentro da provincia de Lugo, a comarca homónima representa o 16,19% das explotacións (2.790). E dentro da comarca, 368 explotacións

pertencen ao concello do Corgo (11,14%), só superado por Lugo (685 explotacións), Friol (574 explotacións) e Guntín (375 explotacións).

Se se toma como referencia o número de bovinos atópase en primeiro lugar o incremento en Galicia dende o 2001/2002 ata o 2008 en 9.588 cabezas máis. Así mesmo, houbo tamén un incremento na provincia de Lugo (16.748 cabezas máis), fronte ao descenso comarcal (596 bovinos menos) e ao municipal (503 bovinos menos).

No tocante á clasificación municipal de bovinos, o 60,20% son vacas (5.469 cabezas), das cales, o 41,03% son vacas de muxidura (2.244 cabezas). Se se observan as cifras da táboa que sigue, o número de bovinos diminuíu en aproximadamente 500 cabezas, destacando o feito de que diminuíu o número de vacas (1.528 vacas de muxidura menos e 207 vacas de non muxidura menos) fronte ao incremento de outros bovinos (980 cabezas máis).

O número medio de bovinos por explotación no 2008 no municipio corgués é de 24,68 bovinos/explotación, máis elevado que no contexto autonómico para a mesma data (19,23) e con cifras semellantes para os contextos provincial (26,06) e comarcal (29,22), tamén para o mesmo período.

Deste xeito, a principal riqueza gandeira está representada polo vacún, séguenlle en importancia o gando porcino, con 2.796 cabezas e o gando aviar (1.253 cabezas). O gando ovino cífrase en 173 animais e o

	Nº BOVINOS NO CONCELLO DO CORGO				
	Bovinos	Vacas	Vacas de Muxidura	Vacas de non Muxidura	Outros Bovinos
2001/2002	9.587	6.934	3.502	3.432	2.653
2008	9.084	5.469	2.244	3.225	3.615

Datos: IGE

resto non ofrece especial peso no municipio.

5.3 SECTOR SECUNDARIO

O sector secundario (industria e construción) acolle o 20,5% da poboación activa, da cal un 12,5% traballa en actividades industriais e un 8% na construción.

Para o período 2007 segundo o IGE, das 237 empresas que se atopan no municipio, o 68,35% son de servizos, o 22,78% de construción e o 8,86% restante industriais.

Tamén para este período, dentro das empresas por condición xurídica, sobresaen as persoas físicas (70,04%), seguidas de lonxe polas sociedades de responsabilidade limitada (24,05%), quedando en último lugar as cooperativas, unha en todo o municipio e as sociedades anónimas, dúas para todo o concello.

Recentemente construíuse un parque industrial que conta 139.000 m², dos cales só se adican a uso industrial 92.286 m². A superficie repartiuse en 36 parcelas cunha superficie que oscila entre os 1.265 e o 9.908 m². A superficie restante dividiuse entre o sistema viario, os aparcamentos, as zonas verdes e os equipamentos sociais e deportivos.

O 31,64% (construción 22,78% e industria 8,86%) das empresas do concello adícanse a esta rama (75 empresas dun total de 237).

5.4 SECTOR TERCIARIO

Como xa se comentou anteriormente o sector servizos é o sector destacado no concello do Corgo.

Este municipio conta con 237 empresas (0,93% do total provincial), un dato moi semellante ao dos municipios da comarca de Lugo se exceptuamos o municipio lucense con 8.654 (Rábade 172, Outeiro de Rei 284, Castroverde 164, Friol 177, Guntín 107 e Portomarín 105). En Galicia hai en total 205.906 empresas (86.102 na Coruña, 70.443 en Pontevedra, 23.985 en Ourense e 25.376 en Lugo).

O 68,35% das empresas emprazadas no concello pertencen á categoría de servizos.

En canto a aloxamentos turísticos, segundo o IGE para o 2008, hai en Galicia un total de 1.499 establecementos (entre hoteis, casas de turismo rural e campamentos turísticos). Destes o 18,41% (276) están na provincia de Lugo, provincia tradicionalmente agrícola, e 4 no concello do Corgo, 2 hoteis e 2 casas de turismo rural, son os mesmos datos que se atopan para toda a comarca, exceptuando Lugo.

Tamén de recente creación é a praia fluvial do Chamoso, (Abuín, Pedrafita) onde tanto os máis cativos coma os máis adultos pasan as tardes de verán.

6 CONCLUSIÓNS

O concello do Corgo mostra unha dinámica descendente dende ben cedo, moi influída tanto pola súa elevada mortalidade como polo efecto da proximidade da cidade de Lugo.

Con todo, atópase despegando cara a novas formas de vida, cada vez máis urbanas e sobre todo a través das moitas actividades organizadas a través das asociacións do concello. Unha das causas deste tardío despegue vai ser a estrada N-

VI, pois lonxe de favorecer a creación dun núcleo, organizou un poboamento de tipo lineal ao longo desta vía que fixo necesario o uso do automóbil a cada momento.

No tocante aos sectores económicos, O Corgo nunca foi unha vila industrial, sempre viviu da agricultura e arredor dos 80, comezou a mudar esta situación e abriulle ás portas ao sector terciario e recentemente a un polígono industrial.

Cando se teña superada a estrutura lineal que marcou a estrada e haxa un núcleo propiamente dito, tomará forza a idea de San Xoán do Corgo como capital municipal.

7 BIBLIOGRAFÍA

- AMOR MEILÁN, M. *Lugo, Carreras y Candi*, F. *Lugo*. Director da obra: Carreras y Candi, F. *Geografía General del Reino de Galicia*. La Coruña, Ediciones Gallegas S. A. 1980. Tomo 1º
- DE TORRES LUNA, P. *Geografía de Galicia*. La Coruña. Ediciones Boreal. 1985. Vol. III: Economía y Comarcas
- FERNÁNDEZ PULPEIRO, J.C. *Lugo y su provincia, reseña general*. Lugo. Servicio de Publicaciones de la Excma. Diputación Provincial, 2001.
- PARRILLA, J. A. y López Garrancho, B. *Rutas de Caixa Galicia*. Madrid. EDIJAM SA. 1988.
- VVAA. *Gran Enciclopedia Galega Silverio Cañada*. Lugo. Edita El Progreso-Diario de Pontevedra. 2003. Tomo 11.
- VVAA. *Lugo*. Director da obra: Ledo Cabido, B. *Galicia en Comarcas*. Vigo, Ir Indo Edicións. 2005. Tomo 15.

www.ige.es

www.ine.es